

THESIS LVII.

*Dona Dei eum habent ordinem in praedestinatione,
quem habent in executione.*

“ De ordine quo dona Dei sese excipiunt in praeparatione et praedestinatione, ex Patrum doctrina universim statui potest, beneficia Dei in praedestinatione ita se habere ad meritum praevisum, ut eadem beneficia in collatione et ipsa iam donatione se habent ad meritum acquisitum; quae igitur dona Dei in tempore conferuntur mere gratuitem, eodem modo independenter a praevisione cuiusvis meriti ab aeterno praedestinatur; quae vero in executione retribuuntur meritis praecedentibus, ea etiam in aeterna praedestinatione non sine suppeditata eorundem meritorum praevisione decernuntur.”

Sicut omnis operatio ad extra ita et praedestinatio in Deo est ipse intellectus ipsaque voluntas divina cum connotatione terminorum ad quos refertur, sive effectum qui sunt in creatura. Quando igitur quaeritur, an sit vel quae sit causa meritoria praedestinationis, non potest esse sermo de causa meritoria actus divini in se, qui secundum rem est ipsa Dei essentia (cf. supra p. 316-320.); sed sermo est de merito quod effectus, qui connotantur sub nomine praedestinationis. Eo ipso autem, quod aliquis meretur effectum connotatum praedestinationis, etiam meretur, ut Deus velit hunc effectum; seu meretur non quidem divinam voluntatem, sed ut voluntas divina referatur ad tale bonum ipsi conferendum (1). Sic Christus Salvator merens nobis gratiam,

(1) Deus omnia quae vult, vult una volitione, qua ut obiectum principes amat ipsam suam bonitatem; non autem in Deo sunt multi actus voluntatis. Neque ergo fingendum est, quasi Deus vellet obiectum unum, quod deinde provocaret voluntatem, ut alio actu vellet obiectum aliud, cum actus alii et alii in Deo non sint. Sed Deus vult suam infinitam bonitatem, hicque idem actus velut protenditur ad alia bona, ut sint tamquam participationes ipsius suaee bonitatis. Cf. supra p. 331. Attamen unum obiectum volitum causa est alterius obiecti voliti, e. g. meritum est causa praemii; et hunc ordinem inter obiecta Deus vult, adeoque vult, ut praemium sit propter meritum, et non vult conferre praemium, nisi supposito merito; sed causa finalis, propter quam vult et amat meritum creature et praemium et ordinem inter utrumque, est ipsa bonitas infinita suaee essentiae. « Finis voluntatis Dei est sua bonitas, quae est ipsem... Sed tamen effectus voluntatis eius, scilicet ipsum

sine dubio meruit, ut Deus velit nobis gratiam conferre; et praevisum Christi meritum est causa meritoria, ut voluerit Deus nobis gratiam ab aeterno, quam in tempore confert, adeoque ut gratiam nobis praedestinaverit. Hoc est quod ait s. Thomas 1. q. 23. a. 5: « nullus fuit ita insanae mentis, qui diceret merita esse causam praedestinationis ex parte actus praedestinantis; sed hoc sub quaestione vertitur, utrum ex parte effectus praedestinatio habeat aliquam causam. Et hoc est quaerere, utrum Deus praedestinaverit (en respectum divinae voluntatis), se daturum effectum praedestinationis (gratiam et gloriam) alicui propter aliqua merita. » His suppositis demonstramus thesim.

Sine ulla dubitatione Deus ea dona, quae confert in tempore nullis praecedentibus meritis, etiam ab aeterno praeparavit conferenda hoc modo, i. e. ex nullis meritis praevisis. Qui ergo universim negaret, gratiam praedestinari a Deo gratuito et nullis nostris meritis praevisis, eo ipso doceret gratiam reddi meritis humanis, ac proinde non esse gratiam sed mercedem. Hinc patet, cur et quo sensu Augustinus disputationem contra Pelagianos et Semipelagianos potissimum in libris de Praedest. SS. et de Dono perseverantiae tandem revocaverit ad controversiam de gratuita praedestinatione.

At vero quod in thesi affirmamus, non hoc uno absolvitur. Neque enim solum dicimus, ex gratuita collatione in tempore inferri necessario gratuitam praeparationem in aeternitate; sed ordine etiam inverso affirmamus, ex gratuita praeparatione iuxta Patrum doctrinam rite concludi ad gratuitam

volitum ordinatum ad bonitatem suam potest procedere ex aliqua causa, quam Deus praescivit ab aeterno, et istum ordinem causae ad causatum Deus vult; et vult quod effectus sit, quia causa est; non autem ita, quod causalitas referatur ad voluntatem (ut est actus in se) sed ad volitum; et ista causa voliti non (causa) volendi dicitur ratio quaedam ex parte effectus... Ad duplum effectum praedestinationis (gratiae et gloriae) diversimode se habet nostra operatio, quia opus meritorum informatum gratia est causa meritoria gloriae, sed opus bonum praecedens gratiam est solum dispositio quaedam. Unde patet, quod praedestinatio (ut est actus Dei in se) causam non habet; sed habet rationem ex parte effectus, secundum quam rationalis et iusta dicitur » S. Th. 1. dist. 41. a. 3.

donationem in tempore; et ideo etiam beneficia omnia, quae in tempore conferuntur meritis antecedentibus, praedestinata esse ab aeterno ex praevisis iisdem meritis, adeo ut Deus non alio ordine dona sua conferat in tempore vel ex meritis vel omnino gratuito, quam ea praedestinaverit ab aeterno. Conficiemus id potissimum ex ipsius Augustini doctrina, quoniam eâ fere sola adversarii moveri solent; consensus aliorum Patrum in hoc principium demonstrabitur inferius, ubi agemus de praedestinatione ad gloriam, estque is per se ita clarus, ut in dubium vocari non possit.

1° Iuxta Augustinum praedestinatio quorumcumque donorum; et eorum collatio seu ipsa iam exsecutio non aliter differunt, quam ut unus actus voluntatis divinae spectatus in aeternitate cum connotatione operis gratiae futuri, et actus idem cum connotatione eiusdem operis gratiae, quod iam efficitur in praesenti. Atqui evidens est, non alio ordine idem opus subesse voluntati divinae ab aeterno, ac quando opus ipsum iam efficitur et incipit existere. Ergo Augustinus et quisquis habet eandem ideam praedestinationis, quam in suis libris exhibit Augustinus, necessario sentit, non inversum sed eundem plane esse ordinem praedestinationis et exsecutionis.

Propositio maior huius argumenti facile demonstratur ipsis definitionibus Augustini in superiori thesi descriptis. « Inter gratiam porro, inquit, et praedestinationem hoc tantum interest, quod praedestinatio est *gratiae praeparatio*, gratia vero iam *ipsa donatio*.... Quoniam praedestinatio Dei quae in bono est, gratiae est, ut dixi, praeparatio, *gratia vero est ipsius praedestinationis effectus*» Praedest. SS. n. 19. Tria distinguit h. l. Augustinus, *actum divinum cum connotatione collationis gratiae pro futuro*, haec est praedestinatio; deinde *actum divinum cum connotatione collationis in praesenti*, haec est donatio et praesens beneficentia seu gratia Dei efficiens gratiam inherenterem ac donum in anima; postremo hoc *ipsum donum* est praedestinationis et donationis effectus. Definitiones similes passim occurrunt in utroque libro de Praedest. SS. et de Dono perseverantiae. Iam vero si iuxta Augustinum praedestinatio et ipsa do-

natio non differunt nisi connotatione *futuri et praesentis* in uno eodemque effectu, profecto ubi donatio effectum praesentem non dat nisi ob meritum, etiam praedestinatio eundem effectum non vult nisi ob meritum praevisum; est enim praedestinatio et donatio una effectrix voluntas relata ad unum et eundem effectum ita, ut iuxta Augustini doctrinam distinctio unice se teneat *ex parte temporis, quo effectus existit; non autem ex parte modi et ordinis, quo Deus vult effectum*. Hanc s. doctoris sententiam expressit s. Fulgentius ad Monim. l. I. c. 7. « Utrumque (initium et profectum iustitiae) praedestinando Deus praeparavit in illa incommutabili voluntate, in qua sic futurum effectum hominis renovandi disposit, ut eius voluntas in opere novo nova esse non possit. »

2° Consentunt tum Augustinus tum Massilienses, Deum illa dona quae nullis praevisis meritis praedestinavit, etiam in tempore conferre nullo merito praecedente; contra vero ea quae in tempore confert ob quodcumque meritum, etiam non nisi praeviso hoc merito praedestinas.

Massilienses initium fidei docebant esse ex nostris viribus, ceteras deinceps virtutes fidei impetrante a Deo donari consentiebant. Augustinus ex hac doctrina in primis concludit, etiam ipsos illos errantes eo solo, quod dicant virtutes ceteras esse *dona Dei*, concedere has virtutes *praedestinari a Deo*; nec aliud ab adversariis requirit, quam ut fateantur etiam fidei initium, nulla impetracione ipsorum infidelium antecedente, donari a Deo; hoc admisso integrum praedicari ait doctrinam de praedestinatione. Unde hoc existit argumentum evidens. Illi adversarii contendebant in exsecutione praecedere aliquod meritum fidei ex viribus naturae, cui gratia retribuatur; unde inferebant velut necessario consequens, etiam in praedestinatione eodem ordine praecedere meritum fidei praevisum, et consequi praedestinationem ceterorum donorum, quae retribuuntur meritis. Atqui Augustinus consentit, rite ab eis praedicari ordinem *praedestinationis* illarum sequentium virtutum, eas nempe praedestinari ob meritum fidei praevisum, dummodo concederent, etiam fidem quae eas impetrat, esse Dei donum. Ergo Au-

gustinus manifesto consentit, quae donantur in execuzione ex merito, ea etiam ex eodem merito praeviso praedestinari. Sane Massiliensium doctrina testantibus Prospero et Hilario in epistolis ad Augustinum haec erat. « Qui credituri sunt (propriis naturae viribus), praesciisse ante mundi constitutionem Deum, et eos praedestinasse in regnum suum, quos... bono fine excessuros esse praeviderit. » « Praescientiam et praedestinationem vel propositum ad id valere contendunt, ut eos praescierit, vel praedestinaverit, vel proposuerit eligere, qui fuerant credituri. » Augustinus in libris de Praed. SS. et Dono persev. quibus respondet Massiliensium difficultatibus, nihil agit aliud, quam ut demonstret, fidem et perseverantiam in fide aequa esse donum Dei ac virtutes ceteras; ideo sicut adversarii has fide impetrante a Deo praedestinari negare nequeant, ita praedestinationem ipsius fidei nullo merito praecedente, et praedestinationem perseverantiae, quam suppliciter emereri possimus, negari non posse. « Adhuc, inquit, in quaestione caligant (isti fratres) de praedestinatione sanctorum.... Pervenerunt autem, ut praeveniri voluntates hominum Dei gratia fateantur, atque ad nullum opus bonum vel incipiendum vel perficiendum sibi quemquam sufficere posse consentiant. Retenta ergo ista, in quae pervenerunt, plurimum eos a Pelagianorum errore discernunt. » Praed. SS. n. 2. Totum vero librum concludit hisce verbis: « fateantur etiam initium fidei, sicut continentiam, patientiam, iustitiam, pietatem et cetera, de quibus cum his nulla contentio est, donum Dei esse. » Discremen itaque inter catholicam Augustini doctrinam et Massiliensium errorem hoc est, quod illi virtutes ceteras ipsumque regnum coelorum a Deo dari contendebant praecedente fide, quae sit ex viribus naturae, et ideo etiam ex huius fidei naturalis praescientia gratias et dona praedestinari; Augustinus contra fidem ipsam impetrantem docebat esse donum Dei, et ex gratia supernaturali; atque ideo fidem ipsam nullis meritis praevisis, reliqua praecedente fidei merito supernaturali et praedestinari et dari consentiebat ita, ut « de his nulla contentio esset ».

Eodem plane modo, quo Augustinus declarat, quid in Massiliensium sententia probandum, quid improbandum sit, etiam suam ipsius opinionem, in qua fuerat ante episcopatum susceptum, ex parte probat et ex parte ut erroneam retractat. Opinio erat haec. « Deus non praedestinavit aliquem, nisi quem praescivit creditum et secuturum vocacionem suam, quos et electos dicit.... In iis quos elegit Deus, non opera sed fides inchoat meritum » Aug. Propos. in ep. Rom. n. 55. 62. Putabat ergo, sicut postea Massilienses, in execuzione fidem praecedere ex viribus naturalibus liberi arbitrii, et huic fidei retribui gratiam; huncque ipsum sine controversia esse ordinem in praedestinatione. Iam vero sententiam de identitate ordinis in praedestinatione et in execuzione minime improbat, ubi illam suam doctrinam retractat (Retract. l. I. c. 23. n. 3.), sed solum addendum esse monet, quod fides ipsa est donum Dei, et ideo praedestinata a Deo. « Verissime dixi, sed fidei meritum etiam ipsum esse donum Dei, nec putavi querendum esse nec dixi. »

3º Denique disertis verbis declarat Augustinus, eodem ordine dona Dei esse praedestinata, quo in execuzione ipsa conferuntur. « Constat alia Deum danda etiam non orantibus sicut initium fidei, alia non nisi orantibus praeparasse, sicut usque in finem perseverantiam » De dono persev. n. 39. Hic vides, praparationem ita se habere, sicut se habet executio; nam, ut ait de Praed. SS. n. 12, « fides prima datur, ex qua impetrantur cetera, quae proprie opera nuncupantur. » Lege ep. 194 al. 105. ad Sextum n. 9. sqq. De ipso autem dono fidei: « si qui sunt nondum vocati, inquit, pro eis ut vocentur oremus; fortasse enim sic praedestinati sunt, ut nostris orationibus concedantur, et accipiant eandem gratiam, qua velint esse et efficiantur electi » De Dono persev. n. 60.

Clarissimus locus est l. I. ad Simplic. q. 2. n. 6, quem adversarii saepe tentarunt, aliis atque aliis excogitatis responsibus, numquam vero eius lucem obscurare potuerunt. « Non tamen electio praecedit iustificationem, sed electionem iustificatio; nemo enim eligitur, nisi iam distans

ab illo, qui reiicitur. » Nimirum in execuzione electio ad praemium consequitur ad iustificationem et ad merita, ut est fide certissimum. Nunc vero audi, quid inde colligat s. doctor quoad ordinem praedestinationis. « Unde quod dictum est: quia elegit nos Deus ante mundi constitutionem, non video, quomodo sit dictum nisi praescientia. » Ait scilicet: hoc ipso, quod electio ad praemium in execuzione sequitur merita et propter merita, electio ad praemium in praedestinatione aeterna nullo modo intelligi potest, nisi consequenter ad praescientiam meritorum. Hinc ulterius concludit, quod dictum est Rom. IX. 11: « non ex operibus sed ex vocante, ut secundum electionem propositum Dei maneret, » non posse intelligi de electione et praedestinatione ad praemium; sed necessario intelligendum esse de electione ad gratiam, quae in execuzione atque ideo etiam in praedestinatione omne meritum praecedit. « Hic autem Rom. IX. 11. quod ait: non ex operibus sed ex vocante..., non electione meritorum, quae post iustificationem gratiae proveniunt, sed liberalitate donorum Dei voluit (Apostolus) intelligi. » Recolantur vero laudes, quibus Augustinus ipse hoc opus scriptum initio episcopatus sui quoad doctrinam de praedestinatione et gratia commendat Praed. SS. c. 4; Don. persev. c. 21; Retract. II. c. 1. Quare omnino mirum est, quomodo Bellarminus contentus esse potuerit hac responsione: « S. Augustinus cum scripsit libros ad Simplicianum, adhuc iuvenis erat, (1) neque multa invenerat in hac difficillima quaestione, quae postea maiori diligentia investigavit et reperit » (Bellarmin. De grat. et lib. arb. I. II. c. 15.).

4º Cum Augustino consentiunt, qui maxime ex eius doctrina profecerunt. Sic s. Fulgentius ad Monim l. L. c. 8. postquam dixerat, gratiam donari gratis indigno, qua illuminetur impius iustificandus, et donari etiam gratiam digno in retributione mercedis aeternae, subdit: « Haec autem Deus sicut in praedestinatione semper habuit, sic per gratiam, sicut praedestinaverat, facit. » Cf. ibid. c. 12, et De

(1) Augustinus natus anno 353. libros ad Simplicianum scripsit anno 397.

veritat. praedest. l. III. c. 5. S. Thomas, ut de aliis taceam, hanc de praedestinatione sententiam paucis verbis complexus est ea, qua solet, claritate; illum ergo andivisse operae pretium erit. « Circa ordinem autem praescientiae et praedestinationis dicunt quidam, quod praescientia meritorum bonorum et malorum est ratio praedestinationis et reprobationis, ut scilicet intelligatur, quod Deus praedestinet aliquos, quia praescit eos bene operaturos et in Christum credituros.... Et hoc quidem rationabiliter diceretur, si praedestinatio respiceret tantum vitam aeternam, quae datur meritis. Sed sub praedestinatione cadit omne beneficium salutare, quod est homini ab aeterno divinitus preparatum. Unde eadem ratione omnia beneficia, quae nobis confert in tempore, praeparavit nobis ab aeterno (1). Unde ponere, quod aliquod meritum ex parte nostra supponatur cuius praescientia sit ratio praedestinationis, nihil est aliud, quam gratiam ponere dari ex meritis nostris » S. Th. ad Rom. VIII. lect. 6. ed. de Rubeis T. VI. p. 123.

Multa sunt animadversione digna in hac Aquinatis doctrina, aliis etiam locis repetita, de quibus alibi sermo recurrent. a) Declarat, praedestinationem tam late patere, quam late patent beneficia salutaria collata in tempore. b) Est manifestissimum ex hoc loco, a s. Thoma intelligi praedestinationem omnium beneficiorum, ut in complexu spectantur, non autem praedestinationem huius vel illius beneficii e. g. gloriae per se spectatae, quoties docet, praedestinationem non habere rationem in meritis praevisis. Eatenus enim, inquit, necesse est praedestinationem agnoscere gratuitam, quatenus gratia credenda est gratuita; si porro merita aliqua essent ratio totius effectus praedestinationis, necessario sequeretur, huiusmodi merita esse extra et ante totam seriem supernaturalium donorum Dei et effectuum praedestinationis, ac proinde esse merita naturalia, quod sapiunt Pelagiani. Cf. 1. q. 23. a. 5. Si contra c) spectetur per se unus aliquis effectus praedestinationis, qui in execuzione confertur propter merita, ut gloria aeterna; tum « rationabiliter dicitur, » ad

(1) « Sicut salvos nos fecit, ita praedestinavit nos salvos fieri » 1. q. 23. a. 5. contra.